

Korta meddelanden

Runblecket nr II från Vassunda. En omläsning.

Vassunda socken ligger i Ärlinghundra härad, mellan Stockholm och Uppsala. Där finns bland annat järnåldersgravfält och en kyrka med anor från 1200-talet. Prästgården ligger inte i anslutning till kyrkan, utan en halv kilometer därifrån, vid väg 255, och här hittades 1925 tre små runbleck, som brukar kallas Vassunda I (U AST1; 179), Vassunda II (U DLM;70) och Vassunda III (U AST1;183). Deras upptäckthistoria har beskrivits av Arthur Nordén (1943):

»Sedan det vid ecklesiastisk boställsyn i Vassunda bestämts, att ny arrendatorsbyggnad skulle uppföras vid prästgården, påbörjades grundgrävningen för en sådan i okt. 1925.» På 0,65 meters djup hittades två skelett med huvudet i väster, med spår av kistor. Ovanför gravarna fanns någon sorts stensättningar. Riksantikvarien skickade ut en amanuens att besiktiga fyndplatsen. Denne hittade ett par spikar, och rapporterade att »De voro icke av förhistorisk typ (...) Graven var med all sannolikhet icke förhistorisk.» Amanuensen tyckte att grävandet kunde fortsätta, och så försvann alla möjligheter till att närmare bestämma omständigheterna kring fynden. Arrendator Gustafsson hittade vid ena skelettets höft tre små kopparbleck som han sparade och tolv år senare (1937) visade den nya kyrkoherden. Denne visade blecken för professor Jöran Sahlgren som tog dem till Uppsala universitets museum för nordiska fornsaker. »De gjordes här till föremål för tolkningsförsök av filologer vid universitetet, men då dessa försök lämnade negativt resultat, stannade blecken opublicerade och voro obekanta, ännu då denna uppsats i febr. 1943 förelåg i korrektur. Genom en tillfällighet kom prof. Lindqvist att omnämna dem för mig, och i en efterskrift kunna de här i korthet framläggas i tryck.»

Denna artikel skall handla om A-sidan av Vassunda II, som är ett ovalt kopparbleck med storleken 76 x 28 mm (Nordén 1943 s 179). Nordén fick som sagt inte tid att göra någon noggrannare undersökning av runblecket, vilket

medförde dels att texten tolkades som om den vore på svenska, och dels att läsordningen blev fel. Elisabeth Svärdström föreslog 1969 (s. 37, fotnot 2) att inskriften skulle läsas på latin, och en latinsk tolkning finns i Helmer Gustavsons artikel från 1984, men den omvända läsordningen har kvarstått.

I Samnordisk runtextdatabas står sålunda, under signum U DLM;70: **bater kust-tip te ias kriistu bintikap te burk--u-u**, *Pater cust[o]diat te, Jesus Christus benedicat te, Borg...*, »The Father guards you, Jesus Christ blesses you, Borg-...». Till att börja med borde det vara konjunktiv, alltså »May the Father guard you, may Jesus Christ bless you», och beträffande attributeringen skall *benedicat* höra ihop med *Pater* och *custodiat* med *Christus*, det kan man övertyga sig om genom att söka på Google på dessa fyra ord. I sin vanliga form lyder välsignelsen *Benedicat vos Deus Pater, custodiat vos Jesus Christus, illuminet vos Spiritus Sanctus*, »Välsigne er Gud Fader, bevare er Jesus Kristus, lyse över er den Helige Ande», eller med *nos*, »oss», eller te »dig» istället för *vos* »er».

Denna ordning syns också på själva runblecket. I fig. 1 ser man slutet av texten, **istu**, respektive början, **bint**. Man ser att **tu** använder sig av den lodräta stapeln i **b** som övre skrivlinje, och därför måste **b** ha funnits där först. Sedan fortsätter texten runt runblecket utan uppehåll.

Den börjar alltså **bintikap te burk**, och fortsätter sedan som i fig. 2: [**bintikap te b**]urker **te**. Av **t** ser man översta biten av huvudstaven och de två bistavarna. Den högra ligger i den svarta färgen. Av det efterföljande **e**:et ser man det översta fragmentet av huvudstaven, och ett fragment mitt emellan den uppochnedvända röda 1:an och kolonet.

I fig. 3, [**bintikap te burke**]r **teus ba**, ser man **t**:s högra bistav i den svarta 2:an lite tydligare. Av **u** ser man den översta lilla vinkeln där huvudstav och bistav möter varandra, och ett fragment av huvudstaven mellan den uppochned-

Fig. 1. Vassunda, bleck nr II, sida A.
Slutet av texten, **istu**, respektive
början, **bint**. Alla foton av Geoffrey
Metz.

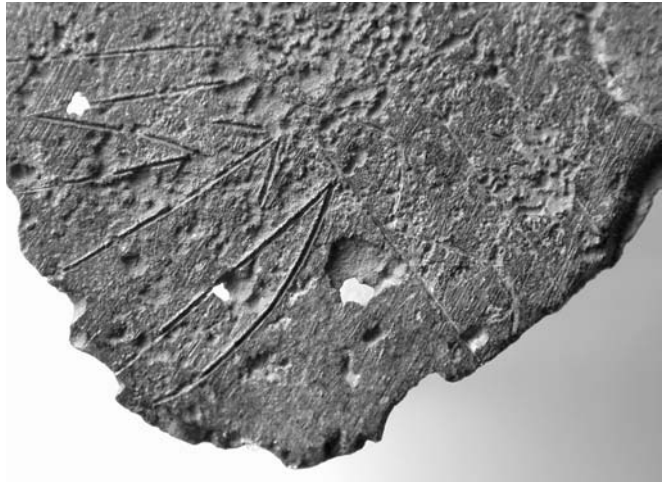
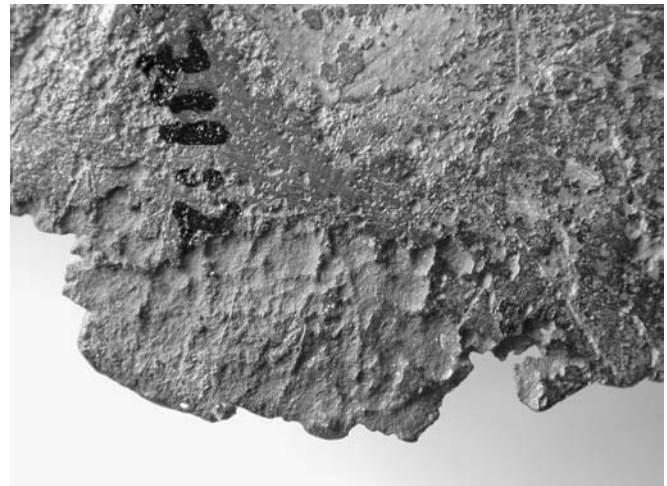

Fig. 2. Vassunda, bleck nr II, sida A.
(bintikap te b) **urker te**

Fig. 3. Vassunda, bleck nr II, sida A.
(bintikap te burke) **r teus ba**.

vända röda 7:an och 1:an. Resten av **u** ser man som en upphöjning, vilket redan Nordén påpekar (1943, s. 181) också beträffande de två föregående runorna. Om man tittar på **t** kan man se den nedre delen av huvudstaven som en likadan upphöjning.

På **e** kan man också se huvudstaven som en upphöjning, och det kanske är möjligt att några av upphöjningarna till höger om huvudstaven skulle kunna vara rester av övre delen av en böjd bistav, för om man tänker sig samma böjda bistav till vänster om huvudstaven (och nu talar vi om den övre halvan av den bistaven), så finns det kvar ett litet fragment av runbleckets ursprungliga yta där: det ser ut som en liten grön udde som går ner parallellt med **t**:s högra bistav, fast höger om denna. Denna lilla udde slutar ungefär vid en punkt motsvarande vad som skulle varit mitt på den övre delen av **e**:s vänstra bistav, om den hade haft någon, och just där kan man se ett litet snitt i ytan. På fotot syns ett litet ljusblänk i snittets högra vägg, och detta lilla snitt har just den riktning som det skulle ha haft om det hade varit en del av **e**:s vänstra böjda bistav.

I jämförelse med detta ter sig **s** som tämligen okontroversiellt, i och med att det karakteristiska knät framträder fullt tydligt. Från och med **ba** är texten otvetydig igen, och den lyder i sin helhet **bintikaþ te burker teus bater kustatiap te ias kriistu**, *Benedicat te, Bor(g)ger, Deus Pater, custodiat te Jesus Christus*, »Välsigne dig – Borger – Gud Fader, bevare dig Jesus Kristus», d.v.s. »Må Gud Fader välsigna dig, Borger, må Jesus Kristus bevara dig».

Det som återstår att göra är bland annat att

hitta denna välsignelse i samtida källor och se i vilka sammanhang den kan ha använts, vilket skulle kunna ge ledtrådar till hur den traderats eller vem som begravts och under vilka omständigheter. Det vore också bra med en förklaring till hur en skåra kan finnas kvar som en upphöjning sedan ytan vittrat bort. Nordén (loc. cit.) tänker sig att det beror på att metallen pressats samman av knivseggen. Det borde i så fall finnas någon metod att ta reda på var så har skett, även om ytan försvunnit – det är ju trots allt ganska raka och enkla streck det är fråga om – och med denna metod borde man kunna läsa Vassunda I som av allt att döma haft en liknande inskrift som idag inte är läsbar.

Detta om A-sidan på bleck nr II. Och B-sidan? Ja, där står **istiberoseausiorumamenileþu – inuminaptefurtusku**, vilket ännu saknar tillfredsställande tolkning.

Referenser

- Gustavson, H., 1984. »Christus regnat, Christus vincit, Christus imperat». Runblecket från Boge och några paralleller. *Den ljusa medeltiden. Studier tillägnade Aron Andersson*. SHM Studies 4. Stockholm.
- Nordén, A., 1943. Bidrag till svensk runforskning (Beiträge zur schwedischen Runenforschung). *Antikvariska studier 1*. KVHAA:s handlingar, serie 3 del 55. Stockholm.
- Svärdström, E., 1969. Runblecket från Östra Aros. *Uppland 1969*. Upplands Fornminnesförenings Årsbok. Nyköping.

Thomas Hammar
Skeppargränd 3
SE-116 36 Stockholm
paradox@techno.org